ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΕΙΦ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΠΕΟ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι άμεσα συνυφασμένο με τα κοινωνικο-πολιτικά συστήματα, τον ιδεολογικό τους προσανατολισμό, τις κυρίαρχες αξίες μέσα σε μία κοινωνία και τις νομικές κατακτήσεις, καθώς και τις σχέσεις εξουσίας που διαρθρώνονται μέσα στον κοινωνικό σχηματισμό. Έτσι στο πλαίσιο μιας ανδροκρατούμενης κοινωνίας, όπως παραμένει η σημερινή, οι σχέσεις εξουσίας εμπεριέχουν και το στοιχείο της διάκρισης των δύο φύλων. Οικονομικά η γυναίκα υποτάχθηκε στον άνδρα, και η σχέση εξάρτησης που δημιουργήθηκε βασίστηκε άμεσα στις δομές του οικονομικού-κοινωνικού συστήματος και αναπαράχθηκε μέχρι σήμερα μέσα από τα συστήματα κοινωνικού ελέγχου. Ένα τέτοιο σύστημα αναπαραγωγής των κυρίαρχων ρόλων, αποτελεί ο χώρος εργασίας. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι μέσα στο σύστημα της πατριαρχίας, οι γυναίκες ενσωματώνουν τους έμφυλους ρόλους, αναπαράγοντας τους και οι ίδιες.

Ας δούμε όμως ιστορικά το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης. Το 1979 αναδείχθηκε το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης στην Αμερική και για πρώτη φορά δημοσιοποιήθηκε το πρόβλημα αυτό που οι εργαζόμενες αποσιωπούσαν, αφού δημιουργούσε ένα γενικό κλίμα ντροπής, που τις ανάγκαζε να το βιώνουν ως πρόβλημα προσωπικό, χωρίς να το εντάσσουν στο δημόσιο διάλογο και αυτό καθιστούσε δύσκολο τον κοινωνικό ορισμό της σεξουαλικής παρενόχλησης. Η ονοματοδοσία και ο μετέπειτα ορισμός του, έδωσαν κοινωνική υπόσταση στο πρόβλημα και άλλαξαν τη μορφή του, αφού το έκαναν ορατό στα μάτια και στη συνείδηση του κοινού. Έτσι η αναγνώριση του προβλήματος έδωσε στα θύματά της σεξουαλικής παρενόχλησης την ευκαιρία να καταγγέλλουν και να κοινοποιούν αυτή τη δυσάρεστη εμπειρία, σπάζοντας τη σιωπή τους.

Στην Ευρώπη η πρώτη αναφορά για το θέμα γίνεται κατά τη χρονική περίοδο 1981-1982 και συγκεκριμένα στην Αγγλία. Αυτά αποτέλεσαν τα πρώτα ερεθίσματα στην κατεύθυνση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης και του κοινωνικού ενδιαφέροντος για τη συγκέντρωση στοιχείων, εξέταση περιστατικών και διενέργειας ελέγχου για τη συχνότητα, τον τρόπο εμφάνισης του φαινομένου και τις επιπτώσεις του.

Τα κύρια σημεία της φεμινιστικής θεώρησης και ερμηνείας της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο μπορούν να συνοψιστούν στο ότι την ερμηνεύουν υπό το πρίσμα του δίπολου «εξουσιάζων –εξουσιαζόμενος» και ιδίως «άντρας – γυναίκα». Στη βάση αυτής της θεώρησης η σεξουαλική παρενόχληση δεν συνιστά αποκλειστικά μια σεξουαλικού χαρακτήρα πράξη, αλλά μια μορφή έκφρασης της δύναμης και της υπεροχής του δράστη έναντι του θύματος και αυτό δίνει την ευκαιρία στον άνδρα να θέτει υπό την κυριαρχία του τη γυναίκα και να την αντιμετωπίζει ως αντικείμενο.

Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια μορφή διάκρισης στην απασχόληση κατά την οποία ένας άντρας επιβάλλει την εξουσιαστική και οικονομική του δύναμη για να κάνει διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στο χώρο εργασίας.

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο είναι πολύ σοβαρό και παρά το γεγονός ότι είναι ένα διαχρονικό πρόβλημα, μόλις την τελευταία τριακονταετία ασχολήθηκαν φεμινίστριες επιστημονικά με το πρόβλημα αυτό και το προέβαλαν.

Οι σχέσεις που διέπουν την αλληλεπίδραση των δύο φύλων στην κοινωνία είναι σχέσεις εξουσίας, δηλαδή κυριαρχίας και υποταγής, και σ' ένα τέτοιο πατριαρχικό πλαίσιο, οποιαδήποτε διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα μεταφράζεται ιεραρχικά ως ανισότητα και τόσο η κυρίαρχη ομάδα, δηλαδή οι άνδρες, όσο και η υποτακτική ομάδα, δηλαδή οι γυναίκες, αναπτύσσουν εξαιτίας της θέσης τους, αντίστοιχα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές.

Πολλές κοινωνίες, όπως και η δική μας, είναι ανδροκρατούμενες και πατριαρχικές τόσο όσο αφορά την πολιτική και οικονομική ζωή, αλλά και εντός της οικογένειας και της εργασίας και γι' αυτό και το φαινόμενο τη σεξουαλικής παρενόχλησης δεν εξαλείφεται, παρά τη σχετική νομοθεσία στη χώρα μας αλλά και σε πολλές άλλες χώρες.

Η επαναλαμβανόμενη καταπίεση των γυναικών είναι ένα καθολικό φαινόμενο, το οποίο χαρακτηρίζει όλες τις σύγχρονες βιομηχανοποιημένες κοινωνίες του δυτικού πολιτισμού και αποτελούν την αφετηρία για την ερμηνεία της υποδεέστερης θέσης της γυναίκας στην ιδιωτική και δημόσια σφαίρα, διαχρονικά και διαπολιτισμικά.

Αντί λοιπόν, να αναζητούνται τα αίτια της σεξουαλικής παρενόχλησης στο ντύσιμο, ή γενικά στην δήθεν προκλητική εμφάνιση των γυναικών και να τους επιρρίπτονται ευθύνες, ως είθισται να γίνεται, είναι ορθότερο να εξεταστεί το πρόβλημα σε βάθος στις πραγματικές του διαστάσεις που ανάγονται στις δομές και πολιτικές του πατριαρχικού συστήματος.

Φαίνεται, από τις συγκεντρωθείσες πληροφορίες ότι ενώ υπάρχει μια κοινή βάση στη νομοθεσία στα διάφορα κράτη μέλη, εν τούτοις δεν υπάρχει μια ομοιόμορφη πολιτική σε επιμέρους θέματα, όπως η παρενόχληση/σεξουαλική παρενόχληση από τρίτα άτομα, τα ομοφυλόφιλα άτομα, το χώρο και χρόνο που επισυμβαίνει ένα τέτοιο περιστατικό, η υιοθέτηση κώδικα πρακτικής, ρήτρα σε συλλογικές συμβάσεις, σύμβουλος ισότητας κτλ. Αυτή η ομοιόμορφη πολιτική απουσιάζει λόγω της μη δεσμευτικότητας όλων των προνοιών της οδηγίας και με αυτόν τον τρόπο αφήνεται στην προοδευτικότητα της κάθε χώρας να κάνει δεσμευτικές ή μη πολλές πρόνοιες ή και να προχωρήσει ένα βήμα πιο μπροστά από την οδηγία.

Κοινό σημείο σύγκλισης τους αποτελεί η βούληση της νομοθεσίας να ασχοληθεί με ένα υπαρκτό κοινωνικό πρόβλημα, να αναγνωρίσει την κοινωνική απαξίωση που εκφράζει η συγκεκριμένη πράξη και να επιβεβαιώσει ότι η συμπεριφορά αυτή πρέπει να θεωρείται απαράδεκτη στη σύγχρονη κοινωνία και τιμωρητέα. Η ποινικοποίησή της εν λόγω συμπεριφοράς, είναι χρήσιμη τουλάχιστον στο ότι δίνει μια νομιμοποιητική βάση στη διεκδίκηση συγκεκριμένου δικαιώματος και επομένως απελευθερώνει τα θύματα να προβούν σε καταγγελίες. Δεν παραβλέπεται φυσικά το γεγονός ότι δεν ασχολούνται καθόλου με τα αίτια του προβλήματος και αυτό αιτιολογεί και την αδυναμία εξάλειψης ή αποτροπής των φαινομένων αυτών, αφού δεν ασχολούνται με τη ρίζα του προβλήματος, αλλά μόνο με τις συνέπειες του.

Στην Κύπρο το 2003 τέθηκε σε εφαρμογή ο Νόμος 205(1)2002, σε συμμόρφωση με τις σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προνοεί και υιοθετεί ως κύριο σκοπό

του την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και στην επαγγελματική εκπαίδευση και απαγορεύει κάθε άμεση ή έμμεση διάκριση λόγω φύλου. Έχει εισαχθεί και στη δική μας νομοθεσία ή έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης και η παρενόχληση και έχει ποινικοποιηθεί η συμπεριφορά αυτή.

Η σεξουαλική παρενόχληση ή παρενόχληση θεωρείται πλέον με βάση τις πρόνοιες του νόμου ως διάκριση λόγω φύλου. Ο νόμος εφαρμόζεται σε όλες τις δραστηριότητες που έχουν σχέση με την απασχόληση με εξαιρέσεις σε συγκεκριμένους τομείς που καθορίζει ο νόμος.

Βασικές πρόνοιες του Νόμου

Α) Ουσιαστικές πρόνοιες:

α) Ρητή απαγόρευση οποιασδήποτε πράξης είτε μεμονωμένης είτε επαναλαμβανόμενης ή οποία συνιστά σεξουαλική παρενόχληση ή αποτελεί δυσμενή μεταχείριση είτε λόγω καταγγελίας της ή λόγω απόκρουσης της σεξουαλικής παρενόχλησης (άρθρο 12)

β) Νομική υποχρέωση του εργοδότη να λάβει μέτρα προστασίας του εργαζομένων από κάθε πράξη προϊσταμένου ή υπεύθυνου γι αυτά, η οποία συνιστά διάκριση η σεξουαλική παρενόχληση(άρθρο 12.2-4).
Επιπρόσθετα να λάβουν κάθε πρόσφορο μέτρο παύσης και μη επανάληψης της παρενόχλησης καθώς και την άρση των συνεπειών αυτής. Επίσης υποχρεούται ο εργοδότης να λαμβάνει κάθε πρόσφορο και έγκαιρο μέτρο για αποτροπή σεξουαλικής παρενόχλησης. Η εισαγωγή στην επιχείρηση κώδικα συμπεριφοράς θεωρείται επαρκές μέτρο για αποτροπή πράξεων σεξουαλικής παρενόχλησης ή διακρίσεων. Σε περίπτωση που οι εργοδότες δεν συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις τους αυτές θα θεωρούνται συνυπεύθυνοι με το πρόσωπο που διέπραξε την σεξουαλική παρενόχληση. Η ΕΙΦ ήδη έχει ετοιμάσει προσχέδιο Κώδικα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Σεξουαλικής παρενόχλησης, ο οποίος είναι στη διάθεση των εργοδοτών και ήδη έχει υιοθετηθεί από το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής και έχει συμφωνηθεί να υιοθετηθεί και στην ΑΗΚ και στο ξενοδοχείο Four Seasons στη Λεμεσό.
γ) Είναι άκυρη η απόλυση καθώς και οποιαδήποτε δυσμενής αλλαγή των συνθηκών απασχόλησης εργαζομένου ή μάρτυρα, ο οποίος προέβηκε σε καταγγελία ή διαμαρτυρία για σεξουαλική παρενόχληση ή απέκρουσε σεξουαλική παρενόχληση ή μαρτύρησε.

Β) Αστική ευθύνη

Ο Νόμος δημιουργεί αγώγιμο δικαίωμα για αποζημιώσεις. Το βάρος απόδειξης επιμερίζεται, δηλαδή σε μεγάλο βαθμό μετατίθεται στους ώμους του εναγόμενου (άρθρο 14). Αρμοδιότητα στις υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου έχει το Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών. Το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να επιδικάσει δίκαιη και εύλογη αποζημίωση που να περιλαμβάνει και ικανοποίηση για τυχόν ηθική ή σωματική βλάβη. Σε περίπτωση απόλυσης το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να διατάξει επαναπρόσληψη εάν το ζητά ο/η αιτητής/τρια.

Να σημειώσουμε ότι η προθεσμία καταχώρησης αγωγής στο Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών είναι ένα έτος από της γέννησης του δικαιώματος με βάση το διαδικαστικό κανονισμό του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών. Ο νόμος προβλέπει ότι η εξέταση της υπόθεσης από τον/την Επιθεωρητή/τρια διακόπτει την προθεσμία ενώ από τον Επίτροπο Διοικήσεως όχι.

Η ΕΙΦ έχει παραχωρήσει νομική συνδρομή σε θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης, η εκδίκαση των οποίων ακόμα δεν έγινε. Επίσης το 2014 έγινε η εκδίκαση δυο άλλων υποθέσεων όπου στη μια περίπτωση δικαιώθηκε το θύμα και στην άλλη έχασε. Γενικά, δεν υπάρχει νομολογία ακόμα που να διαφωτίζει την εφαρμογή του Νόμου. Είναι όμως φανερό ότι υπάρχει διστακτικότητα και ταμπού για προώθηση τέτοιων υποθέσεων αφού το θύμα θεωρεί ότι στιγματίζεται για δεύτερη φορά.

Γ) Ποινικό Αδίκημα

Ο νόμος δημιουργεί ποινικό αδίκημα για ανεπιθύμητη σεξουαλική παρενόχληση και καθορίζει ως ποινή 6 μήνες φυλάκιση και χρηματική ποινή 6.800 ευρώ. Σημειώνεται ότι ο Νομοθέτης έχει επιλέξει την χαμηλότερη ποινή της Οδηγίας και αυτό αντανακλά τις αντιλήψεις της κοινωνίας μας. Η απόδειξη ποινικής υπόθεσης για σεξουαλική εκμετάλλευση θα είναι δύσκολη εάν το θύμα δεν ενεργήσει άμεσα και δεν καταφέρει να έχει κάποιο αποδεικτικό υλικό ή μάρτυρες ενόψει και του μέτρου απόδειξης στις ποινικές υποθέσεις πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας.

Δ) Επιτροπή Ισότητας

Ο Νόμος Συστήνει Επιτροπή Ισότητας με ευρείες αρμοδιότητες στην παρακολούθηση της εφαρμογής του νόμου, στον καθορισμό εθνικής πολιτικής στα θέματα της ίσης μεταχείρισης, στην εισαγωγή μέτρων και προγραμμάτων για την προώθηση της ισότητας. Η Επιτροπή έχει επίσης αρμοδιότητα όπως αυτεπάγγελτα υποβάλλει παράπονα και δέχεται παράπονα για παραβίαση του νόμου τα οποία υποβάλλει στον Αρχιεπιθεωρητή για διερεύνηση. Σημαντική είναι η πρόνοια για δυνατότητα της Επιτροπής να παρέχει ανεξάρτητη συνδρομή στα θύματα διακρίσεων να καταγγείλουν διακριτική μεταχείριση. Η αρμοδιότητα αυτή μόλις τα 3 τελευταία χρόνια έχει αξιοποιηθεί με την στήριξη της Σωτηρούλας Χαραλάμπους τόσο ως Πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας, όσο και ως Υπουργός Εργασίας.

Η ΕΙΦ το Δεκέμβριο του 2013 υπέβαλε πακέτο προτάσεων για τροποποίηση της νομοθεσίας που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τη σεξουαλική παρενόχληση και συγκεκριμένα ζητά:

- Να αφαιρεθεί από τα άρθρα 30 της προϋπόθεσης της απόδειξης πρόθεσης ως συστατικό στοιχείο του αδικήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης και να παραμείνει ως συστατικό στοιχείο των αδικημάτων διάπραξης των υπόλοιπων διακρίσεων παραβίασης των άρθρων 7 έως 12 και 17 (απαγόρευση διακρίσεων).
- να περιληφθεί στη νέα νομοθεσία και η σεξουαλική παρενόχληση εκτός εργασιακού χώρου καθώς και η ευθύνη του εργοδότη στο μέτρο που δεν προστάτεψε τον εργοδοτούμενό του από τρίτα άτομα, π.χ. από πελάτες μιας

εταιρείας και να πρέπει να γίνεται λόγος για όλα τα φύλα (ανεξαρτήτους γενετήσιου προσανατολισμού) που δέχονται σεξουαλική παρενόχληση καθώς με την υπάρχουσα νομοθεσία υπάρχουν κάποια κενά στον ορισμό που ενδεχομένως να χαθεί μια υπόθεση σε Δικαστήριο.

- Να δίνεται επίσης η ευκαιρία στον εργοδότη να απαλλάσσεται από οποιαδήποτε ευθύνη εφόσον έλαβε μέτρα πρόληψης.
- Η κάλυψη της σεξουαλικής παρενόχλησης να επεκταθεί και στα τρίτα άτομα (πελάτες/ συνεργάτες/προμηθευτές), αλλά και κατά τη διάρκεια εργασίας που γίνεται εκτός των ωρών εργασίας και εκτός του χώρου εργασίας.
- Η κάλυψη της σεξουαλικής παρενόχλησης να επεκταθεί ρητά και ξεκάθαρα στη νομοθεσία και για τα άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό
- Να γίνει υποχρεωτική εισαγωγή Κώδικα Σεξουαλικής Παρενόχλησης μέσα από νομοθετική ρύθμιση.

Σε σχέση με τις αρμοδιότητες των Επιθεωρητών/τριών ζητά τα ακόλουθα:

- Το περιεχόμενο του πρακτικού (έκθεσης) των επιθεωρητών να ξεκαθαρίσει από το Νόμο ώστε να περιλαμβάνει το σύνολο της ληφθείσας μαρτυρίας (γεγονότα και καταθέσεις), (που συνιστά ουσιαστικά την τελική έκθεση) σε περίπτωση μη εξεύρεσης συμβιβασμού.
- Ο τρόπος διερεύνησης των καταγγελιών, η ταχύτητα και η αποτελεσματικότητα της διερεύνησης να μελετηθούν και τυποποιηθούν είτε με κανονισμούς είτε με ένα άτυπο κώδικα και να θεσμοθετηθεί διαδικασία ενημέρωσης της Επιτροπής αναφορικά με το έργο των επιθεωρητών/τριών.

Ε) <u>Επιθεωρητές/τριες Ισότητας</u>

Ο Νόμος έχει εισαγάγει το θεσμό των Επιθεωρητών και Αρχιεπιθεωρητή Ισότητας με σκοπό τη διερεύνηση καταγγελιών διακρίσεων λόγω φύλου περιλαμβανομένης σεξουαλικής παρενόχλησης. Ο ρόλος τους είναι δυνητικά σημαντικός στη δυνατότητα απόδειξης των υποθέσεων στο Δικαστήριο αφού μπορούν να συλλέγουν άμεσα αποδεικτικό υλικό και να συντάσσουν πρακτικό για το πόρισμα τους το οποίο να παρουσιάζεται στο Δικαστήριο.

ΣΤ) <u>Επίτροπος Διοικήσεως ως Αρχή Ισότητας</u>

Σημαντική είναι η αρμοδιότητα που ο Νόμος δίδει στον Επίτροπο Διοικήσεως να διερευνά υποθέσεις διακρίσεων και σεξουαλικής παρενόχλησης ενεργώντας ως Αρχή Ισότητας. Τα όρια της αρμοδιότητας του Επιτρόπου Διοικήσεως είναι αρκετά ευρεία με βάση τον δικαιοδοτικό Νόμο του 2004.

<u>Νέοι δρόμοι</u>

Το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης ως φαινόμενο βίας και διακρίσεων κατά των γυναικών ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο στο γυναικείο κίνημα. Η ποινικοποίηση τέτοιας συμπεριφοράς και η θεσμοθέτηση της ρητής απαγόρευσης της σίγουρα αποτελεί ένα μεγάλο βήμα στην κατεύθυνση της κατοχύρωσης της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην εργασία. Έχουμε όμως σαν κοινωνία μακρύ δρόμο να διανύσουμε.

Το συνδικαλιστικό γυναικείο κίνημα χρειάζεται να:

-Διαφωτίζει τις γυναίκες για τα δικαιώματα τους
-Να ενθαρρύνονται οι γυναίκες να σπάσουν τη σιωπή τους, να αποενοχοποιηθούν και να διεκδικούν τα δικαιώματα τους, καταγγέλλοντας σε όλα τα βήματα που δίδει ο Νόμος την ανεπιθύμητη σεξουαλική παρενόχληση.
- Να εντάξουν το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης στις συλλογικές διαπραγματεύσεις

Ως γυναίκες η κάθε μια ξεχωριστά, οφείλουμε να υπερασπιζόμαστε τα δικαιώματα μας χωρίς ντροπή και χωρίς ενοχές και να αξιοποιούμε την προστασία που μας δίνει ο Νόμος. Κάθε υπόθεση που καταγγέλλεται λειτουργεί ως ασπίδα και προστατεύει πολλαπλάσιες γυναίκες πιθανά θύματα. Πρέπει να στείλουμε το μήνυμα ότι μας αξίζει ίση μεταχείριση και σεβασμός στην αξιοπρέπεια μας. Μόνο έτσι θα κάνουμε το Νόμο κοινωνική συνείδηση.

Η ανεπιθύμητη σεξουαλική παρενόχληση προσβάλλει και καταπιέζει την γυναίκα στο εργασιακό της περιβάλλον και δεν της επιτρέπει να αναπτύξει ισότιμα τις δυνατότητες της. Πρέπει να αντιπαλέψουμε το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών, της οποίας η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια νοσηρή πλευρά. Όσο οι γυναίκες κερδίζουν πίσω την αξιοπρέπεια τους τόσο ο αγώνας του γυναικείου κινήματος για πλήρη ισοτιμία στην κοινωνία και στην εργασία θα γίνεται πιο δυνατός και αποτελεσματικός.